

LAUDONOV GAJ

LAUDONOV GAJ

Marko VUKELIĆ*

SAŽETAK: U lijepoj našoj Hrvatskoj malo je regija koje se mogu pohvaliti sa toliko prirodnih znamenitosti kao Lika. U toj krškoj regiji pod Upravom šuma Gospić, nalaze se naše najljepše planine, Velebit, Mala Kapela i Lička Plješevica, u kojima je izdvojeno čak 27 prirodnih zaštićenih objekata prirode različite kategorije.

Jedan od zaštićenih objekata prirode jest šumski predjel "Laudonov gaj", odjel 16a, koji ima svojstvo specijalnog rezervata šumske vegetacije s površinom od 33,23 ha. Tu sastojinu – kulturu hrasta lužnjaka (*Quercus robur*) na Krbavskom polju, posadio je general Laudon 1746. godine. To je jedan od najstarijih živih spomenika šumarstva Like i Hrvatske posaden na živim pjescima Krbavskog polja, Buničke kapetanije, I. Ličke pukovnije Karlovačkog generalata iz Gospića.

U to vrijeme velike probleme gospodarstvu toga kraja pravio je živi pijesak, kojega su austrijski šumari nazivali "Flugsand" – leteći pijesak.

Karlovački generalat sa šumarnicima I. ličke pukovnije razradili su plan i tehniku pošumljavanja živog pijeska, a kapetan Laudon je bio izvršitelj.

Svrha ovoga članka je ukazati na povijesne činjenice o starosti šumarstva Like koje je bilo pod vojnom austrijskom upravom kao i cijela Hrvatska, i kao takvo ono je bilo naše. Povijest šumarstva Like vezana je za austrijsko vojno šumarstvo, jer se gospodarenje šumama odvijalo pod njihovom upravom, oni su prvi podizali šumske kulture i izvršili prvu inventarizaciju i kartiranje šuma 1745. i 1746. itd.

Među poznatim austrijskim šumarnicima uz *Franzonia* u karlovačkom generalatu u I. ličkoj pukovnji bio je general *Jaszyk*, koji je podigao kulture hrasta lužnjaka *Jasikovac* u Gospiću 1743. god., te u II. otočnoj pukovnji šumarnik major pl. *Pirker*, koji je izvršio prvu inventarizaciju šuma 1746. god. itd.

Nakon odlaska majora Laudona iz Buničke kapetanije 1756. god., kapetanija Bunić pripojena je II. otočkoj pukovnji sa sjedištem u Otočcu.

Podignutu kulturu hrasta lužnjaka narod je nazvao "Laudonov gaj" u čast Laudonu za sve što je učinio Krbavskom kraju.

Ključne riječi: Laudonov gaj, živi pijesak, hrast lužnjak

1. UVOD – Introduction

"Laudonov gaj" je jedna od najstarijih kultura hrasta lužnjaka (*Quercus robur*), koju je podigao kapetan Laudon na živim pjescima Krbavskog polja 1746. godine.

Živi pjesci Krbavskog polja pravili su velike probleme gospodarstvu tog kraja, te je šumarski ured I. Ličke pukovnije karlovačkog generalata napravio plan i razradio tehniku pošumljavanja radi smirivanja živih pjesaka. Kapetan Laudon dolazi u Bunić, te iste godine počinje pošumljavanje, a pošumljeno preko 30 ha. Isto

* Marko Vukelić, dipl. ing. šum., savjetnik US Gospić

se nastavlja idućih godina pa i stoljeća. Sadile su se lištače koje odgovaraju poplavnom području krbavskog polja, a to su ponajprije hrast lužnjak i topole.

Osnivanjem imovnih općina u Laudonov gaj se unosi i obični i crni bor, bagrem te pitomi kesten.

Povijesna građa Laudonova gaja uništena je u ratovima i nije sačuvana.

Slika 1. Panorama Krbavskog polja, sa pogledom iz Bunića na Laudonov gaj

(Foto: M. Vukelić)

Postoje samo zapisi o ovoj šumi i predanja. Zahvaljujući jednom jedinom i prvom statističkom opisu šuma otočke imovne općine kojega je napisao nadšumar Š. Perc 1895. godine, može se zaključiti da su te

šume bile uređene. Prema istom opisu površina gaja iznosila je 813,79 rali ili 467,50 ha. Uredajni razred nosio je br. 43, a razmjera dobnih razreda utvrđenu je kako slijedi:

mlado do	40 godina	3.403 m ³
srednje	40-80 god.	8.687 m ³
staro	80-120 i više god.	35.828 m ³
Ukupno		47.918 m ³

Godišnji sječivi prihod iznosio je 710 m³. U to su vrijeme živi pijesci bili umireni, a gospodarenje kultura-šumama odvijalo se prema odredbama šumsko-gospodarske osnove za g.j. Laudonov gaj.

Prestankom rada Imovnih općina 1941.god. nestala je sva arhivska građa, a u Laudonovom gaju se u to vrijeme obavljaju nekontrolirane sječe bez evidencija.

Nakon II. svj.rata 1946. god. o gaju se počelo voditi više računa, te su zabranjene sječe i paša.

Prvo poslijeratno uređivanje Laudonovog gaja izvršeno je 1956. god., a od tada se gajem gospodari po odredbama šumsko gospodarskih osnova.

1956. god. Zavod za zaštitu prirode, Laudonov gaj, odjel 16a, površine 33,23 ha, staru lužnjakovu hrastovu šumu koju je posadio Laudon 1746.god. proglašava specijalnim rezervatom šumske vegetacije. Od tada se ta šuma vodi kao šuma posebne namjene. Danas ona slavi svoj 255. rođendan kao živi spomenik šumarstva Like i Hrvatske.

Stanje Laudonovog gaja danas prikazano je u Izvodu iz osnove gospodarenja (1998-2007. godine).

1. POVIJEST LAUDONOVA GAJA

The history of Laudonov Gaj

a) Biografija Ernesta Gideona Laudona

Barun, general Ernest Gideon Laudon porijeklom škot. rođen je 2. veljače 1716. godine u Toutzenu u Litvi. Već 1732. godine pristupa u rusku vojnu službu, a 1735. god. sudjeluje u ratu kod Donziga. Sa ruskim trupama sudjeluje u ratu protiv Turaka i 1739. god. kao natporučnik završava u Petrogradu.

Godine 1743. odlazi u Beč u austrijsku vojsku, te se u činu kapetana dodjeljuje Trenkovu korpusu. Sa Trenkom ratuje u Bavarskoj i na Rajni te u Šlezijском ratu. U Beču živi do 1746. god. Tada je raspoređen u Karlovački generalat u I Ličku pukovniju za zapovjednika u Bunićku kapetaniju u pograničnu službu. U Buniću je proveo punih 10 godina. Unapređen je u čin majora zatim u pukovnika, a 1757. god. odlazi u Pruski rat i ističe se u bitci kod Kahlina, da bi 1758. god. bio unaprijeđen u čin generala, te u feld maršala lajtnanta. Za zasluge dobiva od Marije Terezije "Križ Marije Terezije" i titulu baruna, a ruska carica poklanja mu zlatni mač.

Godine 1760. nakon niza neuspjeha u bitci kod Lieguitea i Praškog rata biva zapostavljen do 1766.

god., kada ga Dvorsko ratno vijeće vraća u vojnu službu i povjerava mu zapovjedništvo u Moravskoj.

Godine 1788. kao feldmaršal lejtinant bio je zapovjednik u Hrvatskoj, kada je potukao Turke kod Dubice, Bosanskog Novog i Gradiške, zatim osvaja Beograd i Semberiju.

Umire u Netitscheinu 1790. godine u 74. godini života.

Podaci su objavljeni u: Majers Konversations Lexikonu Leipzig und Wien 1896. g. i Brockhaus Konversations Lexikonu Leipzig und Wien 1890. g.

b) Povijesni podaci:

Laudonov gaj podigao je šumarski ured I. Ličke pukovnije – Bunićka kapetanija 1746.god. na živim pijescima Krbavskog polja.

Živi pijesci spominju se još od Krbavske bitke koja se odigrala upravo na prostorima Laudonova gaja. U puku živi predaja kako je u tijeku bitke s Turcima vjetar digao pijesak i nosio ga ravno u oči hrvatskoj vojsci, zbog čega je bitka i izgubljena. Istina je sasvim

drukčija, jer se bitka odigrala 9. rujna 1493. god., kada nema zračnih strujanja niti nošenja pijeska vjetrom.

Nakon oslobođenja od Turaka 1689. god. ovi prostori Vojne krajine su pod upravom Karlovačkog generalata, koji je oko 1746. god. bio podijeljen na karlovačku i primorsku krajinu.

Karlovačka krajina je tada podijeljena na ličku, otočku, ogulinsku i slunjsku pukovniju. Po pukovnijama su 1745. god. osnovani šumarski uredi s nižim jedinicama šumarijama, koje u početku nisu bile ustrojene.

U to su vrijeme šumarski uredi osiguravali servitutna prava krajišnika u državnim šumama. Gospodarenje šumama bilo je na niskoj razini, jer su se šume devastirale nekontroliranim sječama i velikim brojem stoke, posebice koza, zbog čega je 1765. god. donešen propis o šumskom redu za Vojnu krajinu, kako bi se gospodarenje šumama podiglo na višu razinu.

Šumarnici po pukovnijama osim sječa podižu šumske kulture. Tako je 1743. god. I. lička pukovnija posadila kulturu "Jasikovac" u Gospiću, a 1746. god. "Laudonov gaj" je pod zapovjedništvom kapetana Laudona.

Kulture su podizane uglavnom s listačama, među kojima je glavna vrsta bio hrast lužnjak (*Quercus robur*). Pošumljavanja se nastavljaju idućih godina i stoljeća posebice na Krbavskom polju, radi umirivanja živih pijesaka.

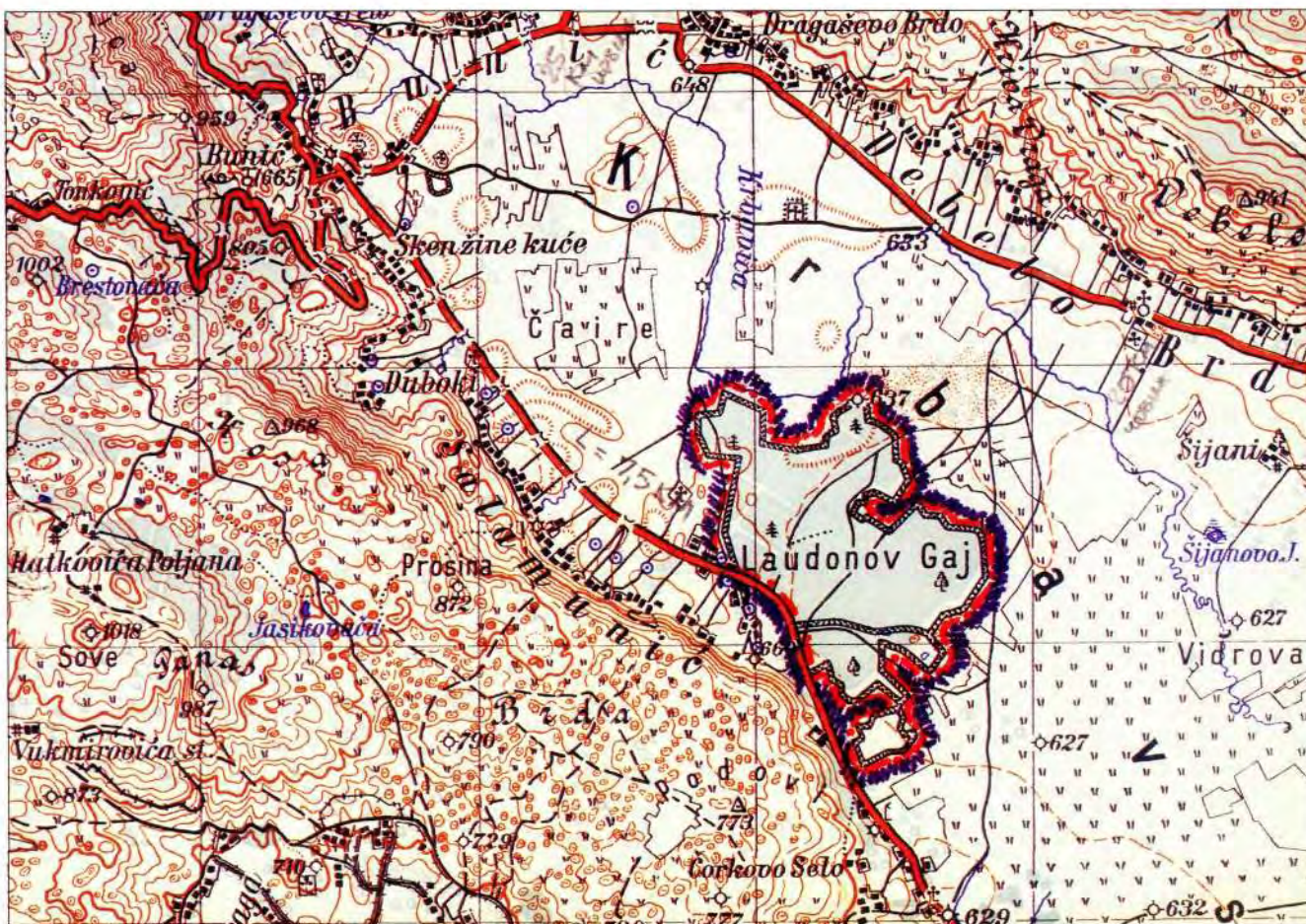

Slika 2. Laudonov gaj odjel 16a. Stari hrast lužnjak kojega je posadio general Laudon 1746. god.

(Foto: M. Vukelić)

Kada je kapetan Laudon došao u Buničku kapetaniju 1746. god. prijavak mu je podnio poručnik Vučić – ličanin, koji ga je upoznao sa zadacima kapetanije.

Plan pošumljavanja živih pijesaka na Krbavskom polju, napravili su šumarnici I. ličke pukovnije i karlovačkog generalata. Kapetan Laudon je proučio plan i tehniku pošumljavanja, te već iste jeseni 1746. god. pristupa realizaciji zadatka koji mu je povjeren.

Planom pošumljavanja određena je tehnika pošumljavanja i vrsta sadnica, odabran je hrast lužnjak koji je proizveden na području generalata.

Šumarnici su znali da je to područje poplavno i da podzemne vode odgovaraju hrastu lužnjaku, što govori u prilog tome da je šumarska struka vodila stručne poslove, a kapetan Laudon je bio izvršitelj zadatka koji su mu postavljeni.

Pošumljavanje živih pijesaka vršeno je vrlo disciplinirano i organizirano, gotovo vojnički. Radnu snagu sačinjavali su krajišnici Bunića i okoline, kasnije upravne općine Bunić koja je imala preko 6.000 stanovnika. Svaki krajišnik bio je dužan odraditi 10 radnih dana. Jame za sadnju kopale su se ručno do dubine 1 m i punile humusom iz obližnjih šuma. Na svaki 1 m² dolazila je jedna sadnica hrasta lužnjaka, što znači da je sađeno 10.000 sadnica po ha.

Način pošumljavanja propisan je i izvršen po vojničkom ustroju. Prikazana je vojska – pukovnija u vojnom pokretu i to: glavnina, rezerva, pobočnica i izvidnica. Za nepropisno pošumljavanje bile su poduzete stroge mjere, a pošumljene površine čuvala je vojska. Oko pošumljenih površina kopani su jarci za zaštitu kulture od stoke i požara.

Iste godine pošumljeno je oko 30 ha, a pošumljavanje se nastavlja idućih godina.

Upravo te 1746. god. bio je početak povijesnog šumarskog zadatka na smirivanju živih pijesaka na Krbavskom polju i to je godina rođenja Laudonovog gaja.

Riječica Krbavica, koja izvire nedaleko Bunića u ledenoj pećini te u Dragaševu i Hrnjakovu vrelu (644 m n. m.), cijelim svojim tokom dugim preko 10 km sa sjeverozapada obilazi Laudonov gaj (637 m n. m.), i završava u Hrzić polju (627 m n. m.), koji čini sjeveroistočnu granicu sadašnjega gaja. Rječica Krbavica u jesen i proljeće toliko nabuja da poplavi cijelo područje oko gaja pa i sam gaj u nižim dijelovima, a ljeti presuši. Hrzić polje je uvijek pod vodom, a u njegovim barama i danas živi riba linjak. Danas je to polje djelomično meliorirano zahvaljujući I. ličkoj i II. otočkoj pukovniji, koje su prokopale drenažne kanale do ponora u Jošanima.

Šumarski ured I. ličke pukovnije poznat je po podizanju kultura Jasikovac i Ludonov gaj, a II. otočke pukovnije po kartiranju i inventarizaciji šuma na čelu sa majorom pl. Pirkerom, koji je po nalogu Marije Terezije i karlovačkog generala 1745-1746 obavio zadatke i utvrdio ukupnu drvenu zalihu otočke pukovnije, čak i drvenu masu po ha po vrsti drveća.

Major pl. Pirker bio je 1765. god. na sastanku u karlovačkom generalatu kada je šumarnik Franzoni obznanio propise o šumskom redu. Donošenjem tih propisa o šumskom redu, kod nas se obilježava starost

šumarstva na ovim prostorima, međutim ono je i starije, što dokazuju upravo ove naše najstarije kulture kao što je Laudonov gaj i dr.

Donošenju propisa o šumskom redu prethodilo je loše gospodarenje šumama pod vojnom upravom, jer su se šume devastirale opetovanim i nekontroliranim sječama, a broj koza je bio enormno velik. U izvještaju Pirker a 1765. god. stoji da je svako domaćinstvo u krajini imalo i do 300 koza, a osnivanjem Imovnih općina 1871. god. koze su bile gotovo nestale, što potvrđuje statistički opis šumah otočke imovne općine 1896. god. (Š. Perc).

Kapetan Laudon za vrijeme službovanja u Buniću (1746.-1756. god.) pored podizanja kultura na živim pijescima izgradio je mnoge puteve, zatim drenažne kanale na Krbavskom polju i dao velik doprinos razvoju toga kraja, zbog čega ga je narod osobito cijenio.

Za vrijeme austrijskih vlasti u Buniću je izgrađena katolička crkva i to od bijelog klesanog kamena, koja je služila za katoličke obrede. Ista je srušena u II. svjetskom ratu, čije zidine i danas stoje u mjestu Bunić.

Laudon je otišao iz Bunića 1756. god. s činom majora, a narod je u njegovu čast za sve dobro što je učinio za ovaj kraj hrastovu kulturu na živim pijescima nazvao njegovim imenom "Laudonov gaj".

Slika 3. Crkva Sv. Rođenja Blažene Djevice Marije u Buniću, koju je sagradilo Ratno ministarstvo iz Beča 1864. god. i to od zaklade u spomen Laudonu. Na tom mjestu je bila stara kapelica sagrađena 1743. god. u kojoj je sahranjeno dvoje djece generala Laudona, koja su umrla od šarlaha.

(Foto: M. Vukelić)

Poslije odlaska Laudona Bunička kapetanija je segregacijom dodijeljena II. otočkoj pukovniji, koja je nastavila s pošumljavanjima. Pored pošumljavanja živih pijesaka 1781. god. ista pukovnija završava dva drenažna kanala u Hrzić polju i spaja ih s ponorima u Jošanima, a dio Hrzić polja priveden je poljoprivrednim kulturama.

U to vrijeme živi pijesci bivaju djelomično sanirani od Milakovog gaja do ceste Šalamunić-Debelo brdo.

Od 1856. god., a i 1871. god. kada su osnovane Imovne općine, Gospodarski ured otočke imovne općine nastavlja pošumljavanje živih pijesaka. U to vrijeme u Laudonov gaj se unosi obični i crni bor te bagrem, pitomi kesten i topola. Do II. svjetskog rata površine pod kulturama narasle su i do 400 ha.

1924. god. radi smirivanja živih pijesaka počeo se sijati zečjak (*Sarothamnus scoparius*), koji se održao i do danas i prirodno se razmnožava.

Tijekom I. i II. svjetskog rata Laudonov gaj se sjekao nekontrolirano, ali se i obnavljao hrastom lužnjakom i običnim borom.

O dosadašnjem gospodarenju Laudonova gaja vrlo je malo pisanih podataka, jer je arhivska građa propala u II. svjetskom ratu. Evidencije o sjećama ne postoje, a tek 1946. god. počelo se više pozornosti posvećivati gaju, kada su i zabranjene sve sječe.

Šumsko gospodarstvo Lika iz Gospića 1968. god. pokušalo je unijeti topole na Hrzić polje, pa je angažiralo Institut za topole iz Novog Sada. Iste godine kada nas je posjetio ing. Živojinović radi uzimanja uzoraka tla sa Hrzić polja, dogodio se incident kojega moram spomenuti. Vraćajući se starom cestom preko Plitvičkih jezera za Gospić, u Plitvičkom Ljeskovcu na cesti nas je presreo čovjek u staroj policijskoj dolamici s uperenim pištoljem i iz sveg glasa povikao "Stoj ili pucaj". Šofer odmah nije mogao stati jer je landrover

bio pun uzoraka zemlje, ušao je u krivinu, a ja sam povikao "gas", a iza nas je ostao ličanin s pištoljem. Možda nas je krivina spasila. Tada je naš kolega iz Novog Sada ostao bez riječi i onako preplašen progovorio "Ju bre gde dođoh da poginem". Tako je otišao naš stručnjak za topole u Novi Sad s uzorcima tla iz Hrzić polja, a od topola ostalo samo mrtvo slovo na papiru, ne zbog prepada, već zbog toga što šumsko gospodarstvo Lika Gospić nije imalo financijskih sredstava za proširenu reprodukciju.

Laudonov gaj upravo zbog svoje povijesne specifičnosti i podizanja kultura na živim pijescima postao je fenomen o kojem se sve do II. svjetskog rata posvećivalo više pozornosti nego Plitvičkim jezerima.

Stari hrastovi posadeni 1746. god. su posječeni između dva rata i sastojina je obnovljena, dok odjel 16a nije posječen i danas živi u sjećanju na generala Laudona i I. ličku pukovniju.

Prvo poslijeratno uređivanje Laudonova gaja izvršeno je tek 1955. god., radove je obavio ing. I. K o s t e n a c, šef odjela za uređivanje šuma iz Gospića. Tada je Laudonov gaj podijeljen na 16 odjela i odsjeka s glavnim i sporednim prosjekama.

Za vrijeme Domovinskog rata ova gospodarska jedinica bila je okupirana od srbo-četničkoga agresora, koji je posjekao 30 ha običnog bora, a pošumljavanja tih površina izvršena su 1998. god. nakon Oluje, kada su šume Šumarije Korenica i Laudonova gaja ponovo u sastavu Uprave šuma Gospić.

2. ZABILJEŠKE O LAUDONOVU GAJU Notes on Laudonov Gaj

a) Zapis 1 – 9

1. Prvi zapis objavljen je u Šumarskom listu 1886. god. na str. 506-523, kojega je objavio profesor Šumarske škole iz Križevaca Vladimir K i s e l j a k. Članak nosi naslov "Izveštaj o poučnom putovanju po Ličko-Otočkom okružju i Primorju". Na tom putovanju – ekskurziji bilo je 12 slušatelja šumarstva. Citiram samo ono što se odnosi na Laudonov gaj.

"Dne 8. lipnja oprostismo se u Korenici najliepše sa gosp. nadšumarom A d a m e k o m, zahvalismo koreničanu na srdačnom dočeku, pa hajde sad kolima dalje put Bunića u Laudonov gaj, odavde opet isti dan jošte kroz Kulu i Osik u Gospić.

Laudonov gaj u Krbavskoj dolini nedaleko Bunića nosi ime slavnog generala Laudona, koji ga je, bivši još kapetan u krajini oko 1750. god. zasadio. Taj gaj zaprema 400 jutara, te je čisti hrastik, zasađen u obliku postavljene i spremne vojske, tu je prednji odjel predstavljajući straže, zatim savezna poveća šuma (pričuva), a to bi značilo jezgru vojske, napokon dođe u stanovitoj udaljenosti u nekom redu opet hrašće kao posljednji

odjel. Vidi se ukus i strogi red vojnički koji je tada valjao za šume. Žali bože da tomu danas nije tako. Taj je gaj segregacijom pripao imovnoj obćini otočkoj, te strada od silne krađe i navale ljudi i marve. Za primjer neka budi spomenuto da je samo lanjske godine bilo 758 prijavnica o vrhu šumskih krađa po lugaru otkritih, a da je u istinu preko 1000 kom hrastovih stabala ukradeno. Po naravi lagano sipko i pjeskovito tlo, tako rekoć čista pjeskulja preobrati se haranjem šuma u čistu pustoš, tako je dobra polovina te površine, dakle 200 jutara tla pješćara ili ti pržina kako je narod zove, ta na kojoj za žege ni slamka ni travka ne stoji.

Za bure uzvitla opet vijetar taj sitni piesak tako jako da ga raznaša po Krbavskoj dolini, sve do Korenice na 15 km daljine. Uoči te velike pogibelji, koja prieti krbavskoj inače plodnoj i marljivo obrađenoj dolini, širenjem i povećanjem te pješćare, moralo bi se najozbiljnije nastojati i to što skorije da se zasađi prikladnim biljem.

Za takova pusta i pjeskovita mjesta bezuvjetni crni bor najpogodniji je i najprikladniji. To dokazuju doduše u neznatnom opsegu izvedeni radovi sa crnim bo-

rom tik Laudonovog gaja, te je država jošte prije segregacije počela saditi i vezati ovo tlo, pa da se to nastavilo bilo bi uspjeha, da neima poteškoća koje prijete kulturam od ljudi i marve.

Imade srestva kojimi se takovo tlo daje vazati i prepravljati, na timi odredbama nesmiju oklijevati oni koji se to tiče.

Drugu nepriliku u toj dolini prouzrokuje neka voda zvana Velika jaruga, koja sa sjeverne strane opkoljuje taj Laudonov gaj, a izvire nedaleko Bunića. Za žege usred ljeta presahne ta jaruga, al dotle je poljanam štete počinila, jer ta voda neima pravog korita niti odtoka, a kad što poplavljuje celu dolinu. Ovo bi zemljište morali strukovnjaci, posebice kulturni mjernik izpitati te shodni predlog staviti kako bi se občuvalo i osiguralo do daljnjih nepogoda.

U Buniću razgledali smo jošte crkvu generala Laudona koju je dala sagraditi krajika vlada prije 25 god.

Iz Bunića pošli smo preko Kule i Osika pa ravnicom ličkom prispjeli u Gospić do 9 (devet) sati uveče”.

2. Drugu zabilješku o Laudonovu gaju nalazimo u Šumarskom listu 1889. god. na str. 193 i 194 u članku “Podizanje vrbe, topole i običnog bora na pješčenjacima”. Nepoznati autor piše: “Takve pješčanice vidimo mi u kotlini Krbave, imenito na tlu na kojemu stoji nje-kad glasoviti Laudonov gaj, te je tlo okolice toga gaja – poimence dio doline od Šalamunića poprieko do blizu Debela brda – tim gibućim ili plivajućim pieskom posuto. Sitan piesak uz rečeni gaj drži se još samo tim, što mu gaj daje nje-ku čvrstoću”.

Zadaća gaja, navodi autor, imala je biti da veže tlo i da čuva susjedne poljane od letećeg pijeska. Tu zadaću gaj potpuno ne vrši jer je rijedak i posječen, a mjestimice i posve poharan od nevaljale ruke. Poharom toga gaja pretvorio se je veći dio šumišta u pravo pravcato stovarište letećeg pijeska. Taj leteći pijesak uzvitlan vjetrom zasipava poljane prema Debelom brdu i već je pokrio 100-150 rali pitomine te je posve uništio svaku ogoju i sav taj predjel prestavlja sliku “Sahare u malom”. Kad vjetar puše taj piesak leti u gustih oblacih sve dalje, tako čak do sela Bunić zrak pokvari. Nestane

li gaja onda bi moglo zaprietiti cijeloj okolici na daleko, čiji smetovi sav predjel zasipaju. Tada je onda i kulturama u sjevernom dijelu Krbavske doline odzvonilo.

3. Treći zapis o Laudonovu gaju objavljen je u Bečkom Oesterreichische Forst-Zeitung-u i to 27. ožujka 1891. god.

Prevedeno sa njemačkog notica nosi naslov: “Laudonova zaštitna šuma u Krbavi u Hrvatskoj”.

Ta zaštitna šuma osnovana je 1746. god. na granici nakon ratova sa turskom vojskom, a nazvana u čast generala Laudona njegovim imenom, treba da zadržava ogromne količine pijeska u Krbavskom polju da bi se zaštitili plodni usjevi.

Laudonova zaštitna šuma obrasla je hrastom lužnjakom, bukvom, omorikom i običnim borom i strogo je čuvana od šumokradica. Otkako je međutim ta zaštitna šuma prešla pod upravu civilnog stanovništva, potpuno je devastirana od žitelja Korenice i Udbine u ogromnim razmjerima. Ispostavilo se je da su sami čuvari šume pomagali šumsku krađu, te su više navrata odstranjivani i postavljeni su novi pouzdani čuvari šume. Po naređenju viših vlasti čitava je šuma oivičena dubokim jarkom, koji je trebao predstavljati zapreku šumokradicama na za iznošenje drva iz šume i time pružiti nadu da se ta šuma sačuva od devastacije (Autor članka nije naznačen u notici).

4. Četvrti zapis o Laudonovom gaju napisao je nadšumar Šandor Perc, upravitelj Otočke imovne općine u svom “Statističkom opisu šumah” Otočke imovne općine 1896. god., koji je pronađen u staroj arhivi Šumarije Otočac.

U poglavlju “A” dat je prikaz Laudonovog gaja po uređajnim razredima, površina, drvena zaliha i razmjera dobnih razreda (tablica 1.)

U poglavlju “E” on piše: Kod kulturah najviše se je uložilo u Laudonov gaj radi vezanja letećeg pijeska “Flugsand”. Pošumljavanje je obavljeno sadnicama običnog i crnog bora, bagremom i topolom.

Laudonov gaj predstavljao je samo jedan uređajni razred i nosio broj 43.

Tablica 1. Izvod iz priloga “A” 1895. god.

Šumarija	Naziv sreza i uređajnog razreda	Broj	Površina		Razmjera dobnih razreda		
			rali	ha	mlado do 40 god	srednje 40-80 god	staro 80-120 god
Korenica	Laudonov gaj	43	1.167,07	671,65	3.403	8.687	35.828

U poglavlju “J” 1859. god. dat je iskaz o proizvodnoj i ukupnoj površini uređajnog razreda 43, s ukupnom drvnom zalihom i godišnjim sječivim prihodom.

5. Peti zapis o Laudonovu gaju nalazimo u Šumarskom listu iz 1906. god. na str. 317., u članku koji nosi

naslov: “Ovogodišnja naučna ekskurzija Služatelja Kraljevske šumarske Akademije u Primorje i Liku. Autor članka Alfons Kauders, asistent piše: “Od gora nalazimo na ovom kompleksu uz orijaški Velebit, koji se proteže od Dalmatinske granice pa sve do Vratnika,

Tablica 2. Izvod iz poglavlja "J"

Šumarija	Naziv	Broj	Uredajni razred			Ukupna drvena zaliha	Godišnji sječivi prihod
			Površina				
			Proizvodno rali	Neplodno rali	Ukupno rali		
Korenica	Laudonov gaj	43	813,79	358,28	1.167,07	m ³	m ³
						47.918	710

zatim Gačko-Ličko Sredogorje, Malu Kapelu i Ličku Plješevicu. Skoro sve vode ovog područja su ponornice, što je karakteristika Kraša.

Od svih revira Otočke Imovne općine, šumarije Korenica jest jedini Laudonov gaj ravnica, a svi ostali su brdoviti.

Klimatički odnošaji prema nadmorskoj visini, te blizini visokih planina su tako reći tropske naravi, što nam flora ovog kraja kazuje, tako smo našli na jednom čistacu iznad Otočca ogromno mnoštvo ružičastog *Convolvulus cantabrica*, koji je zapravo mediteranac, ali uspijeva i ovdje kao poput nekih mediteranskih elemenata.

Ovi predjeli imaju vruće ljeto, ali kratku zimu, a proljeće i jesen neopazice prelaze u ljeto, dotično u zimu. Izvanredne nagle promjene iz velike vrućine u zimu i obrnuto, te rani i kasni mrazevi uzrokovani su čestim neuspjehu kultura.

Veliki kompleksi od više hiljada jutara su bez kapi žive vode, dok su drugi dijelovi kao Laudonov gaj u Krbavi izvrgnuti poplavama, koje nastaju kada tkzv. "Zelena i Hrnjakova pećina" vodu izbace" završava A. Kauders.

6. Šesti zapis objavljen je u Vijestima Geološkog

povjerenstva za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju, svezak I Zagreb 1911. god. u članku Ekskurzija u Ličko i Krbavsko polje od 16.-22. srpnja 1910. god. u kojem Fr. Šandor piše: "U smijeru SSZ na putu prema OGREŠOVU polju nalazimo isprva kamenitu, onda kršnu i šljunčastu, zatim krupno pješčanu, rdastu ilovinu, koja ispremješana sa crvenjačom u Laudonovom gaju stvara šumsko tlo sa starom hrastovom sastojinom. Dalje prema sjeveru-zapadu pojavljuju se silne mase žutog na površini rdastog pijeska, koje su djelomice smirene s pomoću hrasta i bora (*S. Scopariuma* na čistinama), koje vjetar lako raznosi.

Na temelju ovih izvoda pristupit će se geološkom kartiranju ovih polja, da se daljnja ispitivanja o svojstvima pojedinih tala nastavljaaju".

7. Sedmi zapis o Laudonovu gaju objavio je D. Pejnović u časopisu "Priroda" na stranici 175-176 1985. godine.

8. Osmi zapis objavio je Z. Potočić u Šumarskom listu na str. 3 i 5 1990. godine.

9. Laudonov gaj u kratko je opisan u Šumarskoj enciklopediji 1983. god. pod nazivom "Peščare" u Lici na Krbavskom polju po ing. Španoviću.

3. PRIRODNE ZNAČAJKE LAUDONOVA GAJA Natural characteristics of Laudonov Gaj

a) Orografske i hidrografske prilike

Laudonov gaj nalazi se između 15° 38' 35" i 15° 40' 25" istočne dužine, te 44° 38' 15" do 44° 49' 35" sjeverne šireine. Smješten je u obliku poluotoka na sjeverozapadnom dijelu Krbavskog polja. Od Korenice je udaljen svega 15 km, a nalazi se blizu mjesta Bunić. Svojim jugozapadnim dijelom naslanja se na cestu Bunić-Krbava-Podlapača. Sjevernu granicu čini riječica Krbavica koja izvire iznad Bunića u Zelenoj pećini u vrelu koje se zove Dragaševo. Rječica Krbavica za visokih vodostaja poplavi sve niže dijelove do Hrzić polja. Ljeti presuši, a Hrzić polje se pretvori u baru, dok u nižim dijelovima ostaje s vodom u kojima može preživjeti riba linjak.

Površina cijele gospodarske jedinice Laudonov gaj nalazi se u blago nagnutom terenu u kome najviša kota ima nadmorsku visinu 644 m n. m., a najniža kota je u Hrzić polju 628 m n. m.

b) Geološka podloga

Istu čine kremenij pijesci, koji leže izravno na zaravnjenoj karstificiranoj podlozi gornjokrednih vapnenaca. U lakoj mineralnoj frakciji dominira kvarc, a sporedni sastojci su feldspati, čestice rožnaca i škriljevaca. U teškoj mineralnoj frakciji prevladavaju limonitne čestice. Dominantna uloga u grupi prozirnih teških minerala čine: furmalin, cirkon i ratil. Prate ih epidot i grupa amfibola i piroksena. Granit je relativno prisutan kao i drugi sporedni sastojci kao što su: staurolit, disten, spinel te brakit, titarit, kloridi, apatit.

c) Tlo

Tla imaju specifičnu pedogenezu, zbog geološke podloge kremenih pijesaka, reljefa, klime i vegetacije.

Identificiranje i kasifikacija tala izvršena je 1973. god. (Škorić A., Filipovski G. i Čirić N.) i Gračan N.; 1951. god. Utvrđeni su tipovi tala:

- Aremosol, silikatni kontinentalni
- Arenosol, silikatni kontinentalni dvoslojni
- Arenosol, silikatni kontinentalni s procesom lesivaže
- Arenosol, silikatni, kontinentalni aluvijski, močvarni
- Epiglej

d) Klima

Prema N. Plećku i B. Kiriginu 1971. god. Laudonov gaj s okolicom nalazi se u klimatskoj zoni C - toploumjerene kišne klime (Cfsbx po W. Köppenu) gdje su oborine jednako raspoređene cijele godine, a najsuši dio godine je ljeto. Maksimum oborina je kraj proljeća i kasne jeseni. Taj tip klime karakterističan je za područje Like i Gorskog Kotara.

Podaci o klimi odnose se na najbližu meteorološku stanicu Stipanov grič i Korenica.

e) Temperatura zraka

Klima se odlikuje srednjim godišnjim temperaturama zraka od 5,7 do 7,4 °C.

Srednja mjesečna maksimalna temperatura zraka u kolovozu iznosi 20,5 °C, a srednje mjesečni minimum u siječnju - 6,7 °C.

Apsolutni minimum temperature zraka zabilježen je 1956. g. -27 °C, a apsolutni maksimum u kolovozu 1957. od 31,5 °C.

Vegetacija počinje krajem travnja, a završava krajem rujna. Rani mrazevi počinju krajem rujna i listopada, a kasni snijegovi mogući su do polovice svibnja.

f) Vlaga zraka

Prema podacima meteoroloških stanica Stipanov grič i Korenica relativna zračna vlaga ima godišnji prosjek 81 % - 93 %.

g) Oborine

Najviše oborina padne u proljeće i jesen. Godišnji prosjek za Stipanov grič iznosi 1204 m/m, a za Korenicu 1251 m/m.

Slika 4. Laudonov gaj odjel 1a i b, kultura običnog bora posadena 1895. god. Odsjek b je posjekao okupator u Domovinskom ratu, a Šumarija Korenica je isti obnovila nakon Oluje 1966. god. s hrastom lužnjakom i običnim borom. (Foto: M. Vukelić)

Snijeg pada u ekstremnom obliku zimi, te uzrokuje štete na vegetaciji, a postojan je od 1. studenog do 1. svibnja.

Godišnji broj dana pod snijegom iznosi 69 dana. Od vjetrova najznačajniji su bura i jugo.

h) Vegetacija

Sa suvremenog fitobioklimatskog stajališta (Bertović 1975. god.) Laudonov gaj se nalazi u zoni koja je karakteristična po biljnoj zajednici kitnjaka i običnog graba (*Quercus carpinetum* Ht).

Prema radovima Instituta za četinjače Jastrebarsko "Regionalni ekološko gospodarski tipovi šuma" 1975. god. za širu okolicu ovdje je utvrđen EGT: I-E-10 (Pelcer) na temelju kojeg se gospodari.

Fenomen lužnjaka uvjetovan je prisutnošću podzemnih voda rijeke Kravice.

4. OPĆEKORISNE FUNKCIJE ŠUMA Forest functions of general benefit

Laudonov gaj kao područje živih pijesaka, čije je umirivanje počelo pošumljavanjem 1746. god., danas je potpuno sanirano. Osim izravnih koristi Laudonovog gaja, isti ima ogromno značenje sa stajališta općekorisnih funkcija šume. Šumska vegetacija ove gospodarske jedinice štiti prije svega od eolske erozije, ona je umirila žive pijeske i stvara tlo, te ima veliki utjecaj na hidrološku funkciju šume, a u širem smislu na zaštitu tla, vodnog režima, hidroenergetskog sustava, poljopri-

vredne proizvodnje, klime, proizvodnje kisika i drugih općekorisnih funkcija šume.

5. SADAŠNJE STANJE ŠUMA (1998.-2007. god.) The present state of the forests

a) Površina

Tablica 1.

Gospodarska jedinica	Obraslo		Neobraslo		Neplodno tlo	Ukupno
	Gospodarske šume	Šume posebne namjene	Proizvodno	Neproizvodno		
Laudonov gaj	ha	ha	ha	ha	ha	ha
Sveukupno	313,14	33,23	59,03	1,68	0,50	407,58

b) Uređajni razredi, površina, ophodnja, drvena zaliha i prirast

Tablica 2.

Uređajni razred	Obrasla površina ha	Ophodnja godina	%	Drvena zaliha		Prirast god.	
				m ³	m ³ /ha	m ³	m ³ /ha
Sjemenjača lužnjaka	124,75	140	39,80	28.746	230	661	5,30
Obični bor	176,64	80	56,40	32.368	283	1231	6,96
Panjača lužnjaka	11,75	100	3,80	1.771	151	63	5,36
	313,14		100,00	62.885	201	1955	6,24

c) Etat glavnog i prethodnog prihoda za gospodarske šume

Tablica 3.

Vrsta drveća i UR	Površina		ETAT			
	Glavnog ha	Prethodnog ha	Glavnog m ³	Prethodnog m ³	Ukupno m ³	Godišnje m ³
Hrast lužnjak			641	2.247	2.888	289
OTB			92	9	101	10
Obični bor			8.576	1452	10.028	1.003
Ukupno	44,66	210,33	9.309	3.708	13.017	1.302

Prosječni godišnji etat za g.j. Laudonov gaj iznosi 66 % prirasta.

e) šume posebne namjene (16a) uređajni razred, površina, drvena zaliha i prirast

Tablica 4.

Uređajni razred	Površina ha	Ophodnja god.	%	Drvena zaliha		Prirast god.	
				m ³	m ³ /ha	m ³	m ³ /ha
Hrast lužnjak	33,23	-	100	4.235	127	16	0,48

f) Sveukupno stanje za cijelu g.j. "Laudonov gaj" (1998.-2007.)

Površine, drvene zalihe, prirast po dobnim razredima i U.R.-a

Vrsta drveća U.R.	DOBNI RAZRED														UKUPNO		Omjer smjese
	I	II		III		IV		V		VI		VII		Drvena zaliha	Prirast		
		Drvena zaliha	Prirast	Drvena zaliha	Prirast	Drvena zaliha	Prirast	Drvena zaliha	Prirast	Drvena zaliha	Prirast	Drvena zaliha	Prirast				
	ha	m ³		m ³		m ³		m ³		m ³		m ³		m ³		%	
H. lužnjak	-	764	54	2.837	98	28.101	635	712	20	-	-	4.235	16	36.649	823	54,60	
OTB-	-	81	2	89	4	179	7	98	4	-	-	-	-	447	17	0,67	
Ob.bor	-	3.619	200	10.154	450	5.006	179	11.245	262	-	-	-	-	30.024	1.131	44,73	
Ukupno	-	4.464	256	13.080	592	33.286	821	12.055	286	-	-	4.235	16	67.120	1.971	100,00	
Površina	20,61	37,40		85,50		124,97		44,66		-		33,23		346,37		-	
Ukupna površina brz I. dobnog razreda														346,37		-	
Neobrasla površina														59,03		-	
Neplodno														2,18		-	
Sveukupna površina														407,58		-	

6. GOSPODARENJE FAUNOM

Managing the fauna

Na području g.j. Laudonov gaj nema potrebe za posebnim gospodarenjem faunom, iz razloga što ovo područje nema zaštićenih životinjskih vrsta ni potrebe za posebnom zaštitom. U sadašnjim prilikama dovoljan okvir gospodarenja faunom daje Zakon o zaštiti prirode (N.N. br. 30/94) čijih se odredbi treba pridržavati glede zaštite životinjskih vrsta.

a) Lovno gospodarenje

Područje Laudonovog gaja u cijelosti je ograđeno još 1960.god. Lovištem je u početku gospodarilo Š.G. Lika iz Gospića te N.P. Plitvice do Domovinskog rata. U tom ograđenom prostoru gospodarilo se: zecom, fazanom, patkama, srnama, divljim svinjama i dr. divljači niskog lova.

Danas se Laudonov gaj nalazi u području zajedničkog lovišta Korenica XIII, koje ima površinu od 16.788 ha.

Lovište je 19. 6.1998. god. zakupljeno od "Beprometa" d.d. iz Zagreba, koji gospodari lovištem na bazi lovno-gospodarske osnove Korenica /1996.-2005/ 6 godine.

Budući je ova g.j. specifična zbog živih pijesaka i jednodobnog gospodarenja, u ovim sastojinama treba voditi računa o površinama iz prvog dobnog razreda jer moraju biti ograđene zbog zaštite nasada.

Dakle, lovno-gospodarska osnova mora biti usklađena s propisima osnove gospodarenja šumama u kojoj je utvrđen broj i vrsta divljači koja se može uzgajati na tom prostoru.

7. SPECIJALNI REZERVAT ŠUMSKE VEGETACIJE

Special reserve of forest vegetation

Gospodarska jedinica: Laudonov gaj, odjel 16a
Rješenjem zavoda za Zaštitu prirode iz Zagreba br. 110 od 29.06.1965. god. dio šuma gospodarske jedinice Laudonov gaj, odjel 16a utvrđuje se kao specijalni rezervat šumske vegetacije.

Obrazloženje: šumski predjel Laudonov gaj, odjel 16a na području šumskog gospodarstva Lika iz Gospića Šumarije Korenica, s površinom od 33.23 ha predstavlja povijesnu šumu hrasta lužnjaka staru 220 godina. Ova šuma je karakteristična i relativno dobro sačuvana, a nalazi se u šumsko-privrednom području Ličko sredogorje na Krbavskom polju. U ovom zaštićenom predjelu, kao specijalnom rezervatu šumske vegetacije, nalazi se 584 stabala hrasta lužnjaka koji predstavljaju živi povijesni spomenik kojega je posadio general E.G. Laudon 1746. god., za vrijeme službovanja u Buničkoj kapetaniji u I. Lučkoj pukovniji u Gospiću.

Danas je ta sastojina hrasta lužnjaka stara 255 god., sa 17 stabala po ha ili 554 stabla. Srednji promjer d - 1,30 m iznosi 89,4 cm, s prosječnom visinom stabala 23 metra, ukupnom drvnom zalihom od 4.235 m³. Godišnji tečajni prirast iznosi 0,50 m³/ha, s postotkom prirasta od 0,38%.

Slika5. Laudonov gaj odjel 16a, kultura hrasta lužnjaka na živim pijescima, posadena 1746. god.

(Foto: M. Vukelić)

Sastojina je prezrela, fiziološki slaba i napadnuta hrastovom strizibubom (*Ceramix cerdo*).

Ako želite vidjeti ovaj objekat, to je istočno od mjesta Bunić prema mjestu Krbava, samo 5 km ili 10 minuta lagane vožnje. Mjesto Bunić nalazi se na asfaltiranoj cesti Korenica-Gospić.

8. BUDUĆE GOSPODARENJE ŠUMAMA

Future management with forests

Cilj i način gospodarenja određen je osnovom gospodarenja za g.j. Laudonov gaj 1998.-2007. god. a to su:

1. Osiguranje potrajnosti ekosustava;
2. Osiguranje i poboljšanje općekorisnih funkcija šume;

3. Napredno i potrajno gospodarenje ovih šuma i šumskih zemljišta na način da se održi njihova biološka raznolikost, produktivnost, sposobnost obnavljanja, vitalnost, te da se ispune sada i u budućnosti bitne gospodarske, ekološke i socijalne funkcije šuma.

Oblik gospodarenja u ovoj gospodarskoj jedinici je jednodobni sastojinski oblik, koji vrijedi za jednodobne šume.

ZAKLJUČAK:– Conclusion

Dosadašnja publicirana građa o Laudonovom gaju je vrlo skromna. Osim nekoliko članaka koji su objavljeni u Šumarskim listovima i časopisima, ne postoji arhivska građa iz koje bi nešto više saznali o njemu. Sve što je pisano i zapisano autor ovog članka nastojao je skupiti i kronološki opisati.

Tako Laudonov gaj od svog osnivanja 1746. god. koliko je nama poznato, prvi put posjećuju 1886. god. slušatelji Srednje šumarske škole iz Križevaca, na čelu s prof. Vladimirom Kiseljakom, koji je opisao povijesnu kulturu hrasta lužnjaka (*Q. robur*) tada staru 140 god., sa svim njezinim karakteristikama. Taj zapis i opis Laudonova gaja istovjetan je i potpuno se podudara s podacima koji su u povijesnom dijelu opisani prilikom izrade prve poslijeratne šumsko-gospodarske osnove 1956. god., koju je izradio Odjel za uređivanje šuma Š.G. Gospić.

Profesor V. Kiseljak spominje slavnog generala Laudona, bivšeg kapetana Buničke kapetanije, koja je pripadala I. Ličkoj pukovniji u Gospiću.

Rezultati i uspjeh Laudona su veliki, jer je podignuta šuma (kultura) hrasta lužnjaka na živim pijescima, kojoj se treba diviti s punim poštovanjem.

Bečki Oesterreichische Forst-Zeifung 1891. god. piše o Laudonovoj zaštitnoj šumi u Krbavi u Hrvatskoj, koja je podignuta 1746. god., koja na opće čuđenje stradava od šumokradica otkako je došla pod civilnu upravu, te su po naređenju viših vlasti smjenjivani čuvari šuma koji su pomagali šumsku krađu.

Smjernice gospodarenja prikazane su u osnovi gospodarenja ove gospodarske jedinice po uređajnim razredima po odjelima i odsjecima za gospodarske šume i za šume posebne namjene.

Interesantan je statistički opis šuma Otočke imovne općine koji je napisao nadšumar Šandor Perc 1896. god. Tada je s Laudonovim gajom gospodarila Šumarija Korenica.

U poglavlju "A" prikazan je Laudonov gaj kao uređena gospodarska jedinica s uređajnim razredima hrasta lužnjaka, utvrđenom površinom, razmjerom dobnih razreda, s drvnom zalihom i sječivim prihodom itd.

U poglavlju "E" on piše da je navise uložilo u kulturu u Laudonovom gaju radi vezanja živoga pijeska.

U to vrijeme u gaj se unosi i obični bor, bagrem i topola, rezultati su više nego zadovoljavajući.

Laudonov gaj posjećuju i geolozi radi kartiranja Krbavskog polja i njegove matične podloge i živih pijesaka.

Danas je Laudonov gaj većim dijelom gospodarska šuma, kojom se gospodari po načinu i metodama koje vrijede za jednodobne šume s utvrđenim uređajnim razredima, dobnim razredima, drvnom zalihom, prirasom i etatom.

Odjel 16a je šuma posebne namjene, specijalni rezervat šumske vegetacije hrasta lužnjaka na površini 33,23 ha.

Taj živi spomenik star 255 god. preživio je sve ratove i nedaće, i sada stoji ponosno kao živi spomenik šumarstva Like i Hrvatske.

LITERATURA – References

- Kauders, A. 1906: Ovogodišnja naučna ekskurzija slušatelja Kraljevske šumarske akademije u Primorje i Liku Šum. list 1906 (317)
- Kiseljak, V. 1886: Izvještaj o poučnom putovanju po Ličko-Otočkom okružju i Primorju. Šum. list 1886. (506-523)
- Kolar, I. 1892: šume i šumarstvo u Vojnoj krajini. Šum. list 1892.
- Kosović, B. 1914: Prvi šumarski stručni opis i nacrt šuma na Velebitu, Velikoj Kapeli od Dalmatinske granice do Mrkoplja i Ogulina. Šum. list 1914 (4-16), (68-86), (133-145), (170-189), (208-223), (250-266)
- Pejnović, D. 1985: Laudonov gaj – zapis "Priroda".
- Perc, Š. 1895: "Statistički opis šumah" Otočke imovne općine (1879-1895)
- Piskorić, O. 1965: Dvije stota godišnjica značajnih dokumenata našeg šumarstva, Šum. list 9-10 (463-465)

Potočić, Z. 1990: Laudonov gaj Šum. list 1990 (195-198)

***: Osnova gospodarenja šumama za g.j. "Laudonov gaj" (1998-2007. g.)

SUMMARY: The beautiful country of Croatia contains few regions that can boast of more natural wealth than Lika. This karst region under the Gospić Forest Administration is home to the most beautiful mountains in Croatia: Velebit, Mala Kapela and Lička Plješivica, with as many as 27 protected natural sites in different categories.

*One of the protected natural sites is the forest area of "Laudonov Gaj", compartment 16a, which has a characteristic of a special reserve of forest vegetation with an area of 33.23 ha. This is a stand – culture of pedunculate oak (*Quercus robur*) in the Krbavsko Polje valley, established by General Laudon in 1746. This is one of the oldest living monuments to the forestry of Lika and Croatia planted on quick sands of the Krbavsko Polje valley, the Bunić Captaincy, the 1st Lika Regiment from Gospić in the Karlovac Generalate.*

At that time quick sand, called "Flugsand" – flying sand by Austrian foresters, was a source of a number of problems in the economy of the area.

The Karlovac Generalate with the foresters of the 1st Lika Regiment made plans and formed techniques of afforesting quick sand areas. Captain Laudon was the executor.

The aim of this paper is to shed light on the historical facts related to the forestry in Lika, which was, like the whole of Croatia, under the Austrian military rule. The history of forestry in Lika is linked to the Austrian military forestry, because forests were managed under their administration. They were the first to establish forest cultures and the first to take stock and map the forests in 1745 and 1746, etc.

Along with Franzoni in the Karlovac Generalate, other well-known Austrian foresters was General Jasyk in the 1st Lika Regiment, who established the Jasikovac cultures of pedunculate oak in Gospić in 1743, Major Pirker from the 2nd Otočac Regiment, who carried out the first inventory in 1746, and others.

After Major Laudon left the Bunić Captaincy in 1756, the Bunić Captaincy was joined to the 2nd Otočac Regiment with the headquarters in Otočac.

The local people named the culture of pedunculate oak "Laudonov Gaj" as a token of gratitude to Laudon for his good deeds in the Krbava area.

Key words: Laudonov Gaj, quick sand, pedunculate oak